SYYTTÄJÄLAITOS **LAUSUNTO**

18.10.2022

Lausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 186/2022 vp)

LAUSUNTO:

Syyttäjälaitos pitää hyvänä sitä, että eläinten kohtelua, hoitoa ja pitopaikkaa koskevat säännökset ovat lakiesityksessä voimassa olevaa eläinsuojelulakia täsmällisemmät. Tyypillisesti juuri noita säännöksiä sovelletaan eläinsuojelurikosasioissa, ja aika ajoin rikosasioiden vastaajat ovat vedonneet sääntelyn epämääräisyyteen ja tulkinnanvaraisuuteen. Toki myös nyt käsillä olevaan esitykseen sisältyy tulkinnanvaraisia ilmaisuja, mutta pyrkimys tarkempaan sääntelyyn on rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta kannatettavaa. Ja selvää tietysti on, että tarkempia säännöksiä annetaan esimerkiksi valtioneuvoston asetuksilla.

Erinomaista on myös se, että esityksen 5 §:ssä ehdotetaan määriteltäviksi useita laissa käytettyjä käsitteitä, kuten esimerkiksi ”eläinten hyvinvointi” ja ”tuotantoeläin”. Määritelmät helpottavat lain soveltamista rikosoikeuden näkökulmasta.

Edellä todetun lisäksi Syyttäjälaitos kiinnittää huomiota seuraaviin yksittäisiin seikkoihin hallituksen esityksessä:

Laki eläinten hyvinvoinnista 25 §

Esityksen 25 §:n 2 momentissa on eläinjalostukseen liittyviä kieltoja. Syyttäjälaitos tuo esiin, että myös luonnonvaraisten eläinten risteyttäminen lemmikki- tai tuotantoeläinten kanssa olisi perusteltua kieltää eläinsuojelulainsäädännössä, koska tällä tavalla saadulle jälkeläiselle (esim. koirasusi) ei voitane taata sellaisia olosuhteita, jotka takaisivat sen hyvinvoinnin liittyen erityisesti lajinmukaiseen käyttäytymiseen.

Esityksen 25 §:n 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että eläinten omistajan tai pitäjän tulee estää pitämiensä nisäkkäiden hallitsematon lisääntyminen. Kiellon rikkomista esitetään rangaistavaksi eläinsuojelurikkomuksena (109 § 2 mom. 6 kohta) ja siitä voisi seurata myös eläintenpitokielto (ehdotettu muutos rikoslain 17 luvun 23 §:ään). Ehdotettavaa sääntelyä voidaan pitää tervetulleena, koska esimerkiksi hallitsemattomasti kasvavat kissapopulaatiot ovat käytännössä havaittu ongelma, eikä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa ole ollut luontevaa tapaa puuttua niihin ainakaan rikosoikeuden keinoin.

Laki eläinten hyvinvoinnista 39 § ja 40 §

Syyttäjälaitos pitää erittäin tarpeellisina esitykseen sisältyviä 39 §:ää (koiran- ja kissanpentujen tuontikielto ja palauttaminen) ja 40 §:ää (koirien ja kissojen tarjoaminen myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi). Pentutehtailu, säännösten vastainen pentujen maahantuonti ja pentujen ostajien erehdyttäminen on muodostunut myös rikosoikeudenhoidossa näkyväksi ongelmaksi. Esitetyt pykälät lisäävät mahdollisuuksia puuttua tuohon voimakkaasti kasvaneeseen ilmiöön. On myös erittäin tärkeää, ettei ehdotetuissa pykälissä puhuta vain myynnistä vaan myös muusta luovuttamisesta. Näin kiellon piiriin saadaan myös esimerkiksi lain vastaisesti harjoitettu ns. rescuekoirien maahantuonti ja vastikkeeton luovuttaminen, mikä on eläinten ja ihmisten terveyden kannalta aivan yhtä vaarallista kuin pentujen laiton kaupallinen maahantuontikin.

Laki eläinten hyvinvoinnista 91 §

Esityksen 91 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta poliisille. Esitys on valmistelun kuluessa muuttunut siten, että nyt valvontaviranomaiselle ei oltaisi jättämässä mitään harkintavaltaa sen suhteen, onko sen havaitsema eläinten hyvinvointisäädösten rikkominen sen kaltainen, että siitä tulisi tehdä ilmoitus poliisille. Tällaisenaan esitystä ei voida pitää onnistuneena.

Eläinten hyvinvointisäädöksiä voidaan rikkoa hyvin monella tavalla. Osa rikkomuksista on luonteeltaan varsin vähäisiä. Monet vähäiset rikkomukset myös korjataan valvontaviranomaisen antaman kehotuksen jälkeen. Esimerkkinä voidaan mainita vaikkapa vasikkakarsinan vähäisessä määrin liian pieni koko, jonka eläintenpitäjä korjaa saatuaan valvontaviranomaiselta kehotuksen taikka määräyksen.

Ei ole millään tavalla perusteltua tai edes rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen mukaista, että nämä tällaiset vähäiset rikkomukset, jotka viranomaisen kehotuksesta korjataan, päätyisivät rikosprosessiin. Lisäksi on käytännössä selvää, etteivät tuollaiset asiat ilmoituksista huolimatta etene rikosprosessissa, vaan niistä tehdään joko esitutkinnan rajoittamispäätöksiä tai syyttämättäjättämispäätöksiä vähäisyysperusteella.

Tosiasiallisesti kyse on siitä, mihin viranomaisten resursseja kohdennetaan. Jokainen rikosilmoituksen kirjaaminen ja jokainen esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskeva päätös vaatii tekijänsä poliisissa ja / tai Syyttäjälaitoksessa. Näihin toimiin kohdentuvat resurssit ovat väistämättä pois vakavampiin rikoksiin (ml. vakavammat eläinsuojelurikokset) käytettävissä olevista voimavaroista.

Valvontaviranomaisella on paras näkemys siitä, onko esille tullut yksittäinen hyvinvointisäädösten rikkominen arvioitavissa vähäiseksi suhteessa muihin valvonnassa esille tulleisiin rikkomuksiin. Koulutuksella tätä arviointia on myös entisestään mahdollista yhdenmukaistaa. Syyttäjälaitoksen näkemyksen mukaan valvontaviranomaiselle tulisi suoda mahdollisuus jättää vähäiset hyvinvointisäädösten rikkomiset ilmoittamatta poliisille. Tämä ei käytännössä heikentäisi eläinten hyvinvoinnin toteutumista mutta vapauttaisi resursseja vähäisten asioiden kirjaamisesta ja niihin liittyvien päätösten tekemisestä vakavampien eläinten hyvinvointia loukkaavien asioiden käsittelyyn.

Laki eläinten hyvinvoinnista 105 – 107 §

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi useita uusia rekistereitä. Lain esitöissä olisi hyvä ottaa kantaa siihen, pidetäänkö näitä rekistereitä rikoslain 16 luvun 7 §:n mukaisina viranomaisen pitäminä yleisinä rekistereinä. Rikoslain rekisterimerkintärikoksesta on säädetty maksimissaan 3 vuoden pituinen vankeusrangaistus. Rangaistusarvoltaan se on siis vakavampi kuin esimerkiksi eläinsuojelurikos. Olisi hyvä, jos jo lainsäätäjä ottaisi rekisterin merkittävyyteen kantaa, jottei sitä vasta rikosprosessissa jouduttaisi ratkaisemaan.

Laki eläinten hyvinvoinnista 109 §

Esityksen 109 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi eläinsuojelurikkomuksesta. Pykälä on kirjoitusasultaan pitkä ja yksityiskohtainen, mutta toisaalta täsmällisyys helpottaa sen soveltamista ja parantaa laintulkinnan ennakoitavuutta.

Esityksessä syyksiluettavuuden astetta osittain nostettaisiin huolimattomuudesta törkeään huolimattomuuteen (ehdotettu 2 momentti). Syyksiluettavuuden asteen nostaminen törkeään huolimattomuuteen olisi poikkeus siitä yleisestä lakiteknisestä ratkaisusta, jossa aineelliseen lainsäädäntöön liittyvät rikkomukset ovat rangaistavia jo huolimattomuudesta. Ehdotettu ratkaisu, jossa 109 §:n 1 ja 2 momenteissa olisi syyksiluettavuuden aste erilainen, tulisi todennäköisesti aiheuttamaan hämmennystä lakia soveltavien valvontaviranomaisten keskuudessa, minkä lisäksi se olisi omiaan johtamaan hankaliin rajanvetopohdintoihin ja näyttöongelmiin rikosprosessissa. Syyttäjälaitos pitääkin syyksiluettavuuden asteen nostamista tarpeettomana. Viime kädessä huolimattomuuden asteeltaan liian vähäisten rikkomusten päätyminen rangaistaviksi estyy sitä kautta, että syyttäjät käyttävät harkintavaltaa arvioidessaan tekojen moitittavuutta rikoslajien välisen suhteellisuusperiaatteen kautta ja ottavat näin huolellisuusvelvoitteen laiminlyönnin huomioon kokonaisarvostelussaan. Suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta vähäiset ja vain huolimattomuudesta tehdyt rikkomukset jäävät suurella todennäköisyydellä syyttämättä.

Esityksen 109 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että eläinsuojelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan rikkoo 14 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa olla sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa. Esitetty kielto ja sen rikkomisesta seuraava rangaistus koskisivat sellaista sukupuoliyhteyttä eläimen kanssa, josta ei aiheudu eläimelle tarpeetonta kipua tai kärsimystä. Ehdotettu rangaistussäännös perustuu oletukseen siitä, että sukupuoliyhteydestä aiheutuu haittaa eläimen hyvinvoinnille. Rikosoikeuden käyttöön liittyvistä periaatteellisista syistä Syyttäjälaitos suhtautuu kriittisesti tähän ehdotettuun uuteen kriminalisointiin. Rangaistussäännöksillä ei ole todettu olevan juurikaan vaikutusta seksuaaliseen käyttäytymiseen.

Esityksen 109 §:n 3 momentin mukaan eläinsuojelurikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka tahallaan rikkoo 39 §:ssä säädettyä koiran- tai kissanpennun tuontikieltoa. Lainkohdan perusteluista ei ilmene, miksi tälle teolle esitetään tahallisuutta rangaistavuuden edellytykseksi, vaikka valtaosa eläinsuojelurikkomuksena rangaistaviksi ehdotetuista teoista tai laiminlyönneistä olisivat rangaistavia jo huolimattomuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä. Kuten yksityiskohtaisissa perusteluissakin todetaan, pentujen laiton maahantuonti on järjestäytynyttä ja taloudellista voittoa eläinten hyvinvoinnin kustannuksella tavoittelevaa toimintaa. Lisäksi tämä toiminta olennaisella tavalla vaarantaa ihmisten ja eläinten terveyttä Suomessa, koska se aiheuttaa erilaisten tautien leviämisen vaaraa. Olisi perusteltua, että tällainen toiminta säädettäisiin rangaistavaksi vähintään törkeästä huolimattomuudesta tehtynä eikä ainoastaan tahallisena, kuten nyt esitetään. Organisoituun rikolliseen toimintaan voidaan osallistua monella tavalla ja eri rooleissa, ja tahallisuuden toteen näyttäminen jokaisen organisaatiossa merkityksellisen toimijan osalta saattaa ajoittain olla vaikeaa, vaikka kyseisen toimijan menettelyssä voitaisiinkin osoittaa selvää välinpitämättömyyttä ja moitittavuutta.

Jukka Rappe

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Jarmo Rintala

Erikoissyyttäjä

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuus voidaan tarkastaa valtakunnansyyttäjän toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Jarmo Rintala
Erikoissyyttäjä
Syyttäjälaitos
jarmo.rintala@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Jukka Rappe
Apulaisvaltakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
jukka.rappe@oikeus.fi